

Леся Українка

Кассандра

Харків
«Фоліо»
2021

КАССАНДРА

ДРАМАТИЧНА ПОЕМА

ДІЯЧІ:

Кассандра — дочка троянського царя Пріама, пророчиця, жриця Аполлона.

Поліксена — її сестра, молода дівчина.

Деїфоб — її найстарший брат, ватаг військовий.

Гелен — другий її брат, віщун і жрець.

Паріс — наймолодший брат Кассандри.

Гелена — жінка спартанського царя Менелая, що втекла з Парісом у Трою.

Андромаха — жінка Гектора, брата Кассандри.

Левке

Хрізе

Айтра

Клімена

Креуза

Стара рабиня Поліксенина.

Долон — молодий троянець, колишній наречений Кассандри.

Ономай — цар лідійський, що сватає Кассандру.

1-й вартовий

2-й вартовий

3-й вартовий

4-й вартовий

Флейтист.

Кітарист.

Сінон — еллін, шпигун.

Агамемнон Атрід — цар аргоський, найстарший ватаг ахейського війська.

Менелай Атрід — брат його,

цар спартанський.

Одісей — цар Ітаки

Діомед

Аякс

Клітемнестра — жінка Агамемнона.

Егіст — родич і намісник Агамемнона.

Троянці, троянки, раби, рабині, вояки троянські й еллінські.

Діється в часи еллінсько-троянської війни в Трої, в місті Іліоні.

Епілог — в Елладі, в столиці Арголіди Міkenax.

I

Кімната в гінекеї (жіночій половині) Приамового дому. Гелена сидить на низькому різьбленому стільці і пряде пурпурну вовну на золотій кужілці; сама пишно вбрана, на поясі висить кругле срібне свічадо.

Кассандра ввіходить у кімнату, замислена, дивиться поперед себе, погляд її падає на Гелену, немов пронизує її і немов бачить крізь неї ще щось далі. Так дивлячись, Кассандра спиняється посеред кімнати і стоїть мовчки.

Гелена

Сестрице, радуйся!

Кассандра

Радій, Гелено, —
бо ми не сестри.

Гелена

Ох, я добре знаю,
що осоружна я тобі, як смерть.

Кассандра

І ти, і смерть — обидві рідні сестри.

Гелена

Кассандро!

Кассандра

Так зови мене, Гелено,
а не сестрою.

Гелена

(вражена)

Більш тебе ніколи
не назову сестрою. Тільки чом
себе ти не зовеш сестрою смерті,
було б тобі се більше до лиця!
Вже так, що до лиця.

Кассандра

Візьми свічадо.

Гелена

До чого сі слова?

К а с с а н д р а

Візьми свічадо!

Гелена мимохить слухається і бере свічадо в руки. Кассандра стає з нею поруч.

Дивись: от ти і я, — у нас нічого подібного нема.

Г е л е н а

А хто ж те каже?

К а с с а н д р а

Якби ж я так була подібна смерті,
була б тобі подібна.

Г е л е н а

Геть іди!

Чого ти смерть на мене накликаєш?

К а с с а н д р а

Хіба сестра сестру повинна вбити?
Сестра сестрі частіше помагає.

Г е л е н а

Так ти того прийшла оце до мене,
щоб дорікати? Що ж, печи, картай,
вам тільки й радощів, коли я плачу.

Кассандра бере з її рук свічадо і держить проти її лица. Гелена насплює брови, але не плаче й не одвертається, обличчя їй дедалі випогоджується.

К а с с а н д р а

Ти плакати не можеш, як і смерть.
Дивись: твоє обличчя знов спокійне,
знов тая сила у твоїх очах,
велика сила, — їй усі коряться,
всі смертні, і Кассандра вкупі з ними.

(Спускає свічадо.)

Ідеш ти — і старі, поважні люди
склоняються перед тобою низько
і мовлять урочисто: «Богорівна!»

Ти глянеш — кам'яніють мужі сильні
і тихо шепотять: «Непереможна!»
Ти поцілуєш — і погасне погляд
у наймолодшого з синів Пріама,
кров хвилею потужною приб'є
до серця, і німіє серце й слово,
і блідне пам'ять, і обличчя блідне,
і весь він твій, і вже нема для нього
ні матері, ні батька, ні родини,
ні краю рідного... Троянки, плачте!
Умер, загинув молодий Паріс!

Гелена

Ти братові своєму смерть віщуєш?

Кассандра

Для мене він давно вже не живе.

Гелена

Ненависна! Я знаю, як ти зроду
ворогувала на Паріса.

Кассандра

Зроду

любила я його.

Гелена

А нащо ж ти
вмовляла батька й матір не приймати
його до двору, як прийшов він вперше
від пастухів убогих, що його
ховали від пророцтва навісного?

Кассандра

То не було пророцтво навісне.
Умерти або жити з пастухами
було б єдине для Паріса щастя.

Гелена

Чому ж то так? Чому ж то Деїфоб,
і Гектор, і Гелен, і всі брати,
і сестри всі, і ти сама, Кассандро,

в палатах здатні жити, а Паріс
у курені пастушім мав би скніти?

К а с с а н д р а

А скніти у палатах, може, краще,
так як Паріс у тебе в гінекеї?
І Деїфоб, і Гектор, і Гелен
живуть, не скніють: Деїфоб на раді,
а Гектор на війні, Гелен у храмі —
живуть душею й тілом. А Паріс?
Він тільки й жив, як грав там на сопілці
серед отар. Мовчить Паріс на раді
і зброю надягає, мов кайдани,
боги з ним на розмові не бувають.

Г е л е н а

З ним Афродіта розмовляє!

К а с с а н д р а

Ні!

Він раб її, з рабом нема розмови.
Вона велить, він слухає, та й годі.

Г е л е н а

Се ж тільки ти змагаєшся з богами,
за те вони тебе й карають.

К а с с а н д р а

Що ж,

їх сила в карі, а моя в змаганні.

Г е л е н а

Для того ти й з Кіпрідою змагалась,
коли вона Паріса напутила
до мене в Спарту плисти? Що ж, Кассандро,
Кіпріда, бач, перемогла тебе!

К а с с а н д р а

Мене, Гелено? Ні, тебе й Паріса.

Г е л е н а

Але ж Паріс послухав не тебе.

Кассандра

Глухий не чує — де ж тут перемога?

Гелена

Та хто ж би слухав провісті твоєї?
Не говорила ж ти, почім ти знала,
що вийде з подоріжжя.

Кассандра

Я не знаю
нічого, окрім того, що я бачу.

Гелена

Та що ж могла ти бачити тоді?

Кассандра

Я бачила, як молодик вродливий
з веселим серцем на чужину плив,
не посланцем народу велемудрим,
не збройним вояком і не купцем;
шличок пастуший легкодумне чоло
не зброїв, а красив. І я сказала:
«Гей, куйте шоломи, троянські мужі,
утроє, вчетверо кладіть блискучу мідь!»
А потім... ох, страшна була хвилина,
як він прибув, а з ним і ти, Гелено,
і я отой смертельний поцілунок
побачила...

Гелена

Кассандро! се неправда!
Паріса я в той час не цілувала.

Кассандра

І все-таки я бачила його,
той поцілунок, саме в ту хвилину,
коли до нашої землі торкнулась
червоновзута білая нога
твоя, Гелено. Ранила ти землю.

Гелена

Ти крикнула до мене: «Кров і смерть!»
Того тобі довіку не забуду.